

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

Kandidatuppsats

**Gymnasieelevers uppfattning om sin framtid efter studenten
i ljuset och Covid-19 – pandemin.**

*High school students perspective on their future in light of the Covid-19
pandemic.*

My Olsson

VT-2021

Handledare: Jean-Christophe Rohner

Abstrakt

Denna studie är gjord i samråd med en gymnasieskola i södra Sverige. Studien berör hur gymnasieelever ser på sin framtid i ljuset av pandemin Covid-19. Den empiriska undersökningen utfördes genom en tvärsnittlig enkätundersökning som fanns tillgänglig för eleverna under två veckors tid. Undersökningen är grundad i *Theory of planned behavior* och de konstrukt som undersöks utgår ifrån Intention, Attityd, Subjektiva normer och Upplevd kontroll. Konstrukten är sedan mätta utifrån fyra olika beteenden som förknippas med övergång till vuxenliv och självständighet. 37 individer deltog i studien. Resultatet analyserades genom t-test och multipla regressioner för att undersöka hur de olika konstrukten bidrar till intentionen, i just denna studie. Resultatet visar att eleverna är benägna att utföra samtliga beteenden men det skiljer i vad som föranlett denna intention. Upplevd kontroll som förväntades ha stor inverkan på elevernas intentioner i denna turbulenta tid, visade sig inte ha ett unikt signifikant bidrag till någon av de uppmätta intentionerna. Attityd och subjektiva normer har ett signifikant bidrag i flera av de beteenden som undersökts. Hur dessa resultat speglar en tid av pandemi går att tolka på flera sätt

Nyckelord: Theory of planned behavior, självförverkligande, Covid-19, självständighet

Abstract

This study was conducted alongside a high school in the south of Sweden. The study explores senior students perspective on their future in the light of the Covid-19 pandemic. The empirical material was collected through a cross-sectional online survey, available to the students during a 14 day period. This study is based in the *Theory of planned behavior* and the constructs that are examined in this work are shaped from Intention, Attitude, Subjective norms and Perceived behavioral control. All of the four constructs were then measured through four different behaviors, all associated with transitioning from adolescence into adulthood and independence. 37 individuals participated in the study. The results were then analysed through t-test and multiple regression analysis to examine how, and also, if the different constructs could predict behavioral intentions in this particular study. Results show that the students were inclined to act on these behaviors but there are differences in what predicted the intentions for each behavior. Perceived behavioral control, which was expected to have a significant effect on the student's behavior, turned out not to have a significant unique contribution to the development of intention. Attitude and subjective norms showed a significant unique contribution to behavioral intention in several of the measured behavior. How this reflects a society in the middle of a global pandemic is an interesting point of discussion, which can be interpreted in multiple ways kanske

Keywords; Theory of planned behaviour, self-efficacy, Covid-19, independence

Introduktion

Bakgrund

Den 11:e mars 2020 konstaterades virusutbrottet av Covid-19 en pandemi, av Världshälsoorganisationen (Cucinotta & Vanelli 2020). Under 2020, och nu 2021 har samhället präglats av rekommendationer, restriktioner och konstanta omställningar. Detta har påverkat befolkningen på olika sätt. Vi har inte kunnat umgås i sociala sammanhang som tidigare, fritidsaktiviteter har begränsats. En stor del av befolkningen har arbetat eller studerat hemifrån, under flera månader i stöten.

En grupp vars huvudsakliga sysselsättning påverkats i stor utsträckning är elever på gymnasiet. En grupp individer som är i en fas i livet då de förväntas ta mer ansvar och planera hur de vill ta sig an "vuxenlivet". Under pandemin har dessa elever varit begränsade till distansundervisning i långa perioder. De elever som nu går sin sista termin på gymnasiet har gjort så under halva sin utbildning. Denna långvariga samhällskris har även påverkat arbetsmarknaden, vilket i sin tur även påverkar gymnasieeleverna som snart ska ta sina första steg ut i arbetslivet eller mot vidare studier.

Syfte och frågeställningar

Denna studie ämnar undersöka gymnasieelevers intentioner för olika beteende som genererar självständighet, i ljuset av pandemin. Detta genom att undersöka elevernas attityder, upplevda normer och upplevd kontroll över sin situation och sina möjligheter.

Går det att se någon eventuell effekt av pandemin och dess begränsningar genom gymnasieelevernas känsla av kontroll och vidare deras intentioner till självständiga beteenden? Hur upplever gymnasieeleverna sina möjligheter till självständighet?

Tidigare forskning

I sökandet efter tidigare forskning har ett glapp visat sig, Inte enbart gällande ungdomars syn på sin framtid i ljuset av rådande pandemi, men även en generell brist på forskning på ungdomars syn på sin egen framtid har identifierats. I en enkätstudie undersöker Hawley McWhirter & McWhirter (2008) ungdomars förväntningar på sin framtid, kopplat till arbete, utbildning, familjeliv samt tro- och samhällsengagemang. Enkäten besvarades av chilenska ungdomar i åldersgruppen 13–19 år. Studien visade att bland annat arbete, utbildning, äktenskap, familjeliv och tro är viktiga domäner, sett från perspektivet av ungdomar i högstadie- och gymnasieålder. Författarna menar att studiens relevans inte enbart är

applicerbart i Chile men även i ett globalt sammanhang. Liknande resultat framkommer av Barnetts och McCabes studie (2000) där resultat visar att arbete, utbildning, familjeliv, hälsa och tro är av stor vikt för ungdomar och unga vuxna när det ser på sin framtid, oavsett kulturell tillhörighet. Ovan nämnd forskning säger oss vad ungdomar och unga vuxna själva tycker är viktigt i sin framtid. För att få en tydligare bild på hur ungdomar och unga vuxna själva ser på sin framtid och dess möjligheter hänvisas till en rapport från Linnéuniversitetet (2016) som redovisar resultatet av en enkätstudie utförd i åldersgruppen (18–25). Resultaten visar att 42% av Sveriges ungdomar oroar sig för sin framtid, i fråga om arbete, boende. Av Sveriges ungdomar ser 94% bostadsbristen som den största svårigheten i samhället och 88% ser arbetslöshet som en stor utmaning. Rapporten visar även en stor oro över att inte lyckas uppnå en livssituation de är nöjda med.

Som nämnt i stycket ovan finns det ett stort tomrum i forskning kring detta ämne, dock börjar en nu kunna se viss utveckling på området. Fioretti et.al (2020) utförde i slutet av förra året en intervjustudie, där 2 758 italienska ungdomar deltog. Studien undersökte positiva och negativa erfarenheter i rådande pandemi. Fioretti et.al (2020) kom fram till att Covid-19 haft en stor inverkan på ungdomars liv, främst i form av en minskad känsla av autonomi. Att undervisas hemifrån, samtidigt som föräldrar i stor utsträckning arbetat hemifrån, minskade sociala kontakter och tid för sig själv har i studiens fall visat sig ingjuta en känsla av att vara bortkopplad från sin verklighet och sina studier, vilket i sin tur lett till att drivet mot en självständig framtid mattats av (Fioretti et.al 2020).

Teori

Självständighet. Som Wängqvist och Frisén beskriver är övergången till vuxenlivet en period som innefattar många beslut som kan upplevas livsavgörande och inte minst ha en stor effekt på ens vardag. Denna del av livet när ungdomar går ut skolan och ska ta steg in i vuxenlivet där de förväntas ta ansvar och bygga upp sin framtid kan för många innebära en viss sårbarhet. Denna tid genomsyras av ett sökande efter identitet och sammanhang vilket kan ge en stor inre stress. (Frisen & Wängqvist 2011)

Några av dessa beslut som avgör hur övergången från ungdom till vuxen kan se ut är 1. Flytta hemifrån. 2. Börja jobba. 3. Studera vidare 4. Att hitta nya sociala kretsar. (Kruger, Mortimer & Oesterle 2005)

Theory of planned behaviour. Denna studie kommer att ta avstamp i *Theory of planned behaviour* (hädanefter refererad till som TPB) och även teorin om *self-efficacy*. TPB är en social-kognitiv modell som ämnar förklara vad som ligger bakom ett beteende i syfte att kunna predicera hur sannolikt det är att en individ utför ett visst beteende eller inte (Li & Wu 2019). Modellen skapades utifrån den så kallade *Theory of reasoned action* genom att lägga till konstruktet "Perceived behavioral control" (Ajzen, Albarracín, Fishbein & Lohmann 2019) Förklaringsmodellen kan även användas för att arbeta med beteendeförändring (Ajzen & Schmidt 2020). Det som enligt Ajzen avgör ifall ett beteende kommer utföras eller ej är intentionen till sagda beteende. Det positiva sambandet mellan beteende och beteendeintention har bekräftats genom empirisk forskning (Ajzen 1991). Begreppet beteendeintention syftar till en individs avsikt att utföra ett beteende och är en summering av en rad olika komponenter som i sin sammanslagning blir avgörande i frågan om beteendet kommer att utföras eller ej (Abraham & Sheeran 2003). TPB är en multidimensionell teori och bakom beteendeintention finns tre primära så kallade "belief-based" konstrukt som är centrala för denna studie och som i sin tur består av än mer djupgående antaganden/konstrukt (Li et.al 2003). Även sambandet mellan beteendeintention och dess tre primära konstrukt är empiriskt testat i ett flertal studier (Glifford & Sussman 2019). De konstrukt som predicerar intention, utifrån TPB är Attityd, Subjektiva normer och upplevd kontroll (Ajzen 1991).

Attityd En av ovan nämnda primära komponenter är attityd. Attityd är ett fenomen som länge undersökts utifrån sin roll som bakomliggande faktor i mänskligt beteende. En del forskare såg attityd, definierat som verbala reaktioner på symboliska stimuli, som en ensam prediktor till beteende medan andra ifrågasatte detta resonemang (Ajzen et.al 2019). Fazio och Young identifierar attityd som en inlärd association mellan ett objekt eller ett beteende och en positiv eller negativ konsekvens av det (Fazio & Young 2013). Människor har alltså positivare och negativare attityder gentemot olika beteenden. Positiva attityder till ett beteende är genererar en starkare intention till att utföra beteendet. I studier gällande attityd och dess aktiva roll i TPB diskuteras ofta den så kallade "principle of compatibility" som utforskar när associationen mellan attityd och beteende är som starkast. Enligt Davidson och Jaccard är denna association som starkast när attityd och beteende mäts vid samma noggrannhet (1979). Alltså är formuleringar väldigt viktiga för att fånga styrkan i attitydens bidrag till beteendeintention.

Subjektiva Normer. Den andra komponent i detta samband är Subjektiv norm. Att normer är en aktiv del i samhället är inte ingen nyhet. Genom vår socialisering lär vi oss många av dessa normer som kretsar kring till exempel jämlikhet och sexualitet och vi blir en del av samhället som upprätthåller dem. Många individer kanske vill påstå att en inte styrs eller påverkas av dessa normer, men i ett samhälle som bejakar dessa normer är det nästan omöjligt att undgå dem (Achenbach 2001). Konstrukten subjektiv norm inkluderar individens omgivning och dess värderingar, det vill säga kulturella normer, sociala nätverk, gruppnormer med mera. Normer ses i detta fall som den samling normativa övertygelser som påverkar och färgar individens förväntningar på beteenden i sin omgivning (Ajzen 1991). För att summera så fokuserar detta konstrukt på det sociala trycket på att utföra eller inte utföra ett visst beteende och därigenom huruvida omgivningen värderar sagda beteende som positivt och viktigt och då vill att individen ska utföra det (Li et.al 2003).

Perceived behavioral control. Det återstående av de tre primära konstrukten är Perceived Behavioral Control, Upplevd kontroll (egen översättning). Upplevd kontroll fokuserar på individens bedömning av den egna förmågan och möjligheten att uppnå beteendet i fråga. Detta konstrukt tillkom till det som tidigare kallades theory of reasoned actions. Upplevd kontroll ämnar ringa in det som fattades i nämnda modell. Upplevd kontroll lyfter fram de situationer då individen saknar en viljemässig total kontroll över beteendet i fråga (Ajzen 2002). Med andra ord hur lätt eller svårt individen upplever det att genomföra beteendet (Ajzen 1991) och således hur stor ansträngning det kommer att krävas för ett eventuellt utförande. En djupare dimension av detta konstrukt kan ses genom begreppet self-efficacy som utforskar individens tilltro till den egna förmågan och möjligheten att utföra ett visst beteende (Bandura 1997)

Self efficacy. Self-efficacy som begrepp myntades av Alfred Bandura 1977 och behandlar individens tilltro till den egna förmågan att utföra ett visst beteende (Bandura 1997) Teorin om self-efficacy möjliggör reflektion över människors olika förmågor med betoning på att alla inte har samma förmågor utan att det bör ses som ytterst individuellt. Detta begrepp innefattar ett stort djup i syn på kontroll över handlingen. Genom att se på self-efficacy kan vi även analysera förmåga att reglera tankeprocesser, motivation och känslor inför ett beteende (Bandura 1997).

Hur ser då kopplingen ut mellan TPB och self-efficacy till den frågeställning denna studie ämnar besvara? Elevernas intentioner till självständighet kommer att mätas utifrån de beteende som beskrevs i tidigare stycke, det vill säga, 1. Flytta hemifrån. 2. Börja jobba. 3. Studera vidare 4. Att hitta nya sociala kretsar. För att få djup i studien och kunna analysera och diskutera kring vad som ligger bakom denna intention mäts varje beteende utifrån frågor kring elevernas attityd gentemot beteendet, hur de upplever subjektiva normer gällande beteendet, upplevd kontroll kring beteendet och som sagt intention till att utföra beteendet. En mer konkret beskrivning av detta är att attityd mäts genom frågor såsom: Tycker du det är positivt att flytta hemifrån? Hur de upplever subjektiva normer mäts genom att fråga: Tycker personer i din närhet att det är positivt/viktigt att flytta hemifrån? För att få en bild av hur de upplever kontroll över situationen ställs frågor som: Upplever du dig ha möjlighet att kunna flytta hemifrån? För att slutligen få en helhetsbild över elevernas intentioner mäts den genom att fråga dem: Vill/planerar du att flytta hemifrån kort efter studenten?

Metod

Design

Valet av metod till denna studie resulterade i användandet av en digital enkät utformad enligt tvärsnittsdesign (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister 2015). Valet av enkät framför till exempel en intervjustudie grundades i möjligheten att få ett större urval under den tiden som finns att samla in data. Valet av digital enkät berodde även på vikten av att hålla avstånd och undvika att träffa personer utanför sitt hushåll under rådande pandemi. Att använda en digital enkät är lämpligt då denna studie ämnar undersöka subjektiva konstrukt (Shaughnessy et.al 2015) i form av individers upplevelser, känslor och tankar. Hade forskningsfrågan varit av en mer objektiv natur hade denna metod troligtvis förbisetts på grund av risken för self-serving bias och även andra former som kan påverka undersökningens validitet. (Shaughnessy et.al)

Efter dialog med gymnasiechef skickades enkäten ut till eleverna. Enkäten var tillgänglig för elever som läser tredje och sista året på gymnasieskolan och står inför studenten. Enkäten publicerades den 23:e april 2021 och var tillgänglig i 14 dagar. Efter 11 dagar hade 35 svar

inkommit och för att få ett mer representativt underlag skickade gymnasiechefen ut en påminnelse till eleverna om att gärna delta i studien genom att svara på enkäten.

Datan analyseras sedan i Jamovi och resultatet diskuteras i denna uppsats.

Deltagare

I enkäten deltog 38 Studenter vid en gymnasieskola i södra Sverige. I samråd med handledaren sattes en gräns på svarsfrekvens 50% av frågorna. Alla enkäter under denna gräns räknades bort från resultatet. Enbart en individs svar hade en svarsfrekvens <50% och därav blev det ett bortfall på 1 person, motsvarande 2,7% av det totala antalet deltagare i studien.

När enkäten stängdes hade totalt 37 svar inkommit. Av dessa 37 deltagare identifierade sig 26 individer som kvinnor, vilket motsvarar 70,3% av helheten. 11 individer identifierade sig som män vilket utgjorde resterande 29,3% av studiens totala antal deltagare. Ingen av deltagarna valde att svara med ”annat” eller ”vill ej svara” på frågan om kön.

Majoriteten av deltagarna, 20 individer, vilket motsvarar 54,1% av antalet deltagare svarade att de var 18 år gamla. 32,4%, motsvarande 12 individer, svarade att de var 19 år gamla. En individ, motsvarande 2,7% svarade att hen var 17 år gammal. Ytterligare en individ, motsvarande 2,7% svarade att hen var 16 år eller yngre. Resterande 3 individer motsvarande 8,1% svarade att de var 20 år eller äldre.

Material

Enkäten konstruerades i Sunet för att garantera anonymitet för deltagarna. Den bestod av 32 frågor utformade utifrån TPB (La Barbera & Ajzen 2020) samt två demografiska frågor gällande ålder och kön (se bilaga 1)

Enkäten startar med en informationstext som beskriver vad studien handlar om och hur deltagandet kommer att gå till. Deltagarna informeras i texten om sina rättigheter och får lämna sitt samtycke till att delta i studien

Frågorna i enkäten utformades utifrån fyra kategorier av beteende som var av intresse för studiens frågeställning. Dessa beteenden är 1: Att börja arbeta, 2: Att flytta hemifrån, 3: Att börja studera, 4: Att hitta nya sociala kretsar. (Kruger et.al 2005)

Varje kategori bestod i sin tur av åtta frågor grundade i komponenterna i TPB. Som tidigare nämnt visar modellen bakom TPB vad som utgör intentionen för ett visst beteende. Denna intention avgörs av följande konstrukt; attityd, upplevd kontroll och subjektiva normer. (Ajzen 1991)

Med attityd menas huruvida individen tror att beteendet i sig kommer ha en positiv inverkan på livssituationen. Konstruktet subjektiva normer fokuserar på det sociala trycket på att utföra eller inte utföra ett visst beteende, huruvida omgivningen värderar beteendet som positivt och viktigt. Det återstående konstruktet är upplevd kontroll vilket fokuserar på individens bedömning av den egna förmågan och möjligheten att uppnå beteendet i fråga. Det vill säga hur lätt eller svårt individen upplever det att genomföra beteendet (Ajzen 1991).

För att minska risken för responsbias (Shaugnessy et.al 2015) formulerades hälften av frågorna som negationer. Det vill säga att varje konstrukt mättes i varje beteendekategori med två frågor, varav en var en negation till exempel: kategori 1: Att börja arbeta, konstrukt: Upplevd kontroll mättes genom följande två frågor; *"Du upplever att du har goda möjligheter att få jobb direkt efter studenten"* Samt *"Du upplever svårigheter med att få jobb direkt efter studenten"* Att börja arbeta, konstrukt: Attityd mättes genom följande två frågor; *"Du tycker det är positivt att börja arbeta direkt efter studenten"*. Samt *"Du tycker det är negativt att börja arbeta direkt efter studenten"* Att börja arbeta, konstrukt: Subjektiva normer mättes genom frågorna *"Personer i din närhet tycker att du borde börja jobba direkt efter studenten"* och *"Personer som står dig nära tycker inte att det är viktigt att du börjar jobba direkt efter studenten"* Intention till beteendet mättes genom att fråga om elevernas vilja eller plan på att utföra beteendet. I detta exempel där beteendet är att börja jobba, mättes intention genom följande två frågor *"Du vill/planerar att börja jobba direkt efter studenten"* *"Du vill/planerar inte att börja jobba direkt efter studenten"*

Alla ämnesfrågor besvarades i form av en femgradig skala formulerat som 1.Stämmer mycket 2.Stämmer ganska dåligt 3. Stämmer varken bra eller dåligt 4 Stämmer ganska bra 5.Stämmer mycket bra Frågorna granskades tillsammans med handledare innan enkäten testades i en pilotstudie.

Procedur

Efter beslutet om enkät som en lämplig metod utifrån forskningsfrågorna *Går det att se någon eventuell effekt av pandemin och dess begränsningar genom gymnasieleverna känsla av kontroll och vidare deras intentioner till självständiga beteenden? Samt Hur upplever gymnasieleverna sina möjligheter till självständighet?*

skiftade arbetets fokus till att hitta en teoretisk grund för att undersöka dessa frågor. Efter efterforskning och samtal med handledare beslutades TPB som ett lämpligt teoretiskt ramverk som fick lägga grunden för enkätens uppbyggnad som resulterade i ovan nämnda upplägg med 4 kategorier samt 8 frågor i varje kategori. Frågornas ordning randomiserades inom varje kategori.

För att undersöka hur lång tid det skulle ta att svara på enkäten samt att kontrollera att formulering och instruktioner var tydliga skickades enkäten ut i ett pilotsyfte till fem studenter vid Lunds universitet. Enkäten visade sig ta i genomsnitt 5 minuter att fylla i och det uppkom inga behov av förtydligande i formulering av frågor, instruktioner eller svarsalternativ.

Efter denna pilottestning skickades länken vidare till gymnasieskolan som i sin tur skickade vidare till elever i årskurs 3.

Enkäten var tillgänglig för eleverna att svara på under 14 dagar. När resultatet sedan samlades in hade 37 svar inkommit och datan analyseras statistiskt för att kunna diskutera slutsatser.

Databearbetning

För att kunna analysera resultatet av undersökningen och därigenom dra slutsatser om gymnasieelevernas beteendeintentioner gällande självständighet och vad som format dem exporterades datan från Sunet till Jamovi för att undersökas vidare.

Eftersom hälften av frågorna ställdes som negationer för att minska risken för responsebias behövde resultaten för dessa vändas om för att kunna slås ihop med dess motsatta fråga vilket genererade 16 computed variables (Caputo 2017) i stället för 32 variabler som representerar varje fråga. Dessa computed variables motsvarar alltså medelvärden för varje konstrukt (attityd, subjektiva normer, upplevd kontroll och intention). Till exempel fråga 1 samt fråga 7 som undersöker samma sak det vill säga attityd gentemot att börja arbeta direkt efter studenten. Dock är fråga 7 utformad som en negation och därav måste svaret vändas om för att kunna kombineras med fråga 1. Detta gjordes genom att använda följande formel för att

skapa en ny variabel i Jamovi (fråga 1 + 6 – fråga 7) /2 som alltså räknar ut ett medelvärde för svaret på fråga 1 och fråga 7

Dessa nyskapade 16 variabler analyserades genom en multipel regressionsanalys (Navarro & Foxcroft 2019) som avgör i vilken utsträckningen de olika komponenter till TPB förklarar beteendeintentionen. Denna analysmetod ser även till hur stor del av beteendeintentionen som förklarar av respektive prediktor det vill säga Attityd, Norm och Upplevd kontroll genom att se till model coefficient estimate.

Etiska ställningstagande

Innan datainsamling påbörjades lämnades en etikdeklaration in i samråd med handledare för arbetet. Enkäten inleddes med en kort text som informerade om studiens syfte och deras rättigheter som deltagare (se bilaga 1)

Eleverna har informerats om att deltagandet är helt och hållet frivilligt. De har även blivit informerade om sin rätt att avbryta sitt deltagande när som helst, utan konsekvenser. De har även informerats om att deras svar är helt anonymt, detta har även säkerställs genom att använda sunet som system för enkäten, då detta program bryter IP-adressen från respondenterna. Denna studie innebär ej påverkan på deltagarna, varken fysisk eller psykisk. Deltagarna har även informerats om var de kan vända sig ifall de uppstår frågor eller de skulle vilja ta del av studiens resultat i den slutgiltiga uppsatsen.

Resultat

Databearbetningen startade med göra en deskriptiv analys av konstrukten i TPB samt intentionerna för de undersökta beteendena. Resultaten av denna analys ses nedan i tabell 1 som visar på medelvärde samt standardavvikelse. Det tabellen säger oss är att intention till samtliga beteenden var signifikant över 3.0 vilket är det neutrala värdet i mätskalan, vilket säger oss eleverna vill eller planerar att utföra dessa beteende efter att de tagit studenten.

Tabell 1. *Deskriptiv statistik*

	Medelvärde	Standardavvikelse
Intention flytta hemifrån	3,28*	1,24
Attityd flytta hemifrån	3,68*	0,91
Subjektiva Normer flytta hemifrån	2,41	0,93
Upplevd kontroll flytta hemifrån	2,53	1,02
Intention Börja jobba	3,55*	1,29
Attityd Börja jobba	4,01*	0,96
Subjektiva Normer Börja jobba	3,39*	1,04
Upplevd kontroll Börja jobba	2,92	1,13
Intention Studera	3,24*	1,53
Attityd Studera	3,93*	0,84
Subjektiva Normer Studera	3,58*	0,98
Upplevd kontroll Studera	2,95	0,79
Intention sociala kontakter	4,05*	0,96
Attityd sociala kontakter	4,46*	0,83
Subjektiva Normer sociala kontakter	3,66*	0,90
Upplevd kontroll sociala kontakter	3,45*	1,0

*Signifikant högre än 3.0

Fyra olika multipla linjära regressioner utfördes sedan för att undersöka huruvida prediktorvariablerna: Attityd, Subjektiva normer och upplevd kontroll kunde predicera intentionen till ett visst beteende. Men även för att undersöka vilken av prediktorvariablerna som bidrar signifikant till intentionen. Samtliga regressioner är kontrollerade genom Cook's distance och Q-Q plots och uppvisar inget avvikande.

Den första regressionsanalysen avsåg beteendekategorin "Flytta hemifrån", med intention som beroende variabel, och attityd, subjektiv norm och upplevd kontroll som prediktorer. Modellen förklarar 68% av variansen i intention, vilket är mer än vad man skulle vänta sig av slumpen ($R^2 = 0.681$ $F = 22.8$ $p < 0.001$). De enskilda prediktorernas unika bidrag till att förklara varians i intention visas i Tabell 2. Som man kan se i tabellen, hade både Attityd och subjektiv norm ett signifikant unikt bidrag till att förklara intention.

Tabell 2. Regression Flytta hemifrån

Prediktor (flytta hemifrån)	Estimat (b värde)	Standardfel	t-värde	p -värde
Intercept	-1,5700	0,642	-2,445	0,020
Attityd	0,9265	0,137	6,767	<.001
Subjektiv norm	0,5448	0,134	4,067	<.001
Upplevd kontroll	0,0365	0,123	0,298	0,768

Den andra regressionsanalysen avsåg beteendekategorin ”börja jobba”, med intention som beroende variabel, och attityd, subjektiv norm och upplevd kontroll som prediktorer. Modellen kunde förklara 44% av variansen i intention. Även i denna analys förklarar modellen alltså mer än vad man skulle vänta sig av slumpen ($R^2 = 0.438$, $F = 8.58$ $p < 0.05$). De enskilda prediktorernas unika bidrag till att förklara varians i intention visas i Tabell 3. Som man kan se i tabellen, var det bara subjektiv norm som hade ett signifikant unikt bidrag till att förklara intention

Tabell 3. Regression Börja jobba

Prediktor (jobba)	Estimat (b värde)	Standardfel	t-värde	p -värde
Intercept	-0,230	0,807	-0,286	0,777
Attityd	0,311	0,195	1,596	0,120
Subjektiv norm	0,540	0,177	3,057	0,004
Upplevd kontroll	0,241	0,159	1,520	0,138

Den tredje regressionsanalysen avsåg beteendekategorin ”Studera”, med intention som beroende variabel, och attityd, subjektiv norm och upplevd kontroll som prediktorer. Modellen kunde förklara 29% av variansen i intention, vilket är mer än vad man skulle vänta sig av slumpen, även om 29% är märkbart lägre en regression 1. ($R^2 = 0.292$ $F = 4.54$ $p = 0.03$). De enskilda prediktorernas unika bidrag till att förklara varians i intention visas i Tabell 5. Som man kan se i tabellen gick det inte att urskilja någon prediktor med ett signifikant unikt bidrag till att förklara intention

Tabell 4. Regression Studera

Prediktor (studera)	Estimat (b värde)	Standardfel	t-värde	p -värde
Intercept	0,381	1,418	0,269	0,790
Attityd	0,568	0,303	1,877	0,069
Subjektiv norm	0,443	0,256	1,729	0,093
Upplevd kontroll	-0,325	0,286	-1,136	0,264

Den fjärde och sista regressionsanalysen avsåg beteendekategorin ”Sociala kontakter”, med intention som beroende variabel, och attityd, subjektiv norm och upplevd kontroll som prediktorer. Modellen kunde förklara 62% av variansen i intention, vilket är mer än vad man skulle vänta sig av slumpen ($R^2 = 0.621$ $F = 18$ $p = <0.001$). De enskilda prediktorernas unika bidrag till att förklara varians i intention visas i Tabell 5. Som tabellen visar var det Attityd som var den prediktor med ett signifikant unikt bidrag till att förklara intentionen.

Tabell 5. Regression Sociala kontakter.

Prediktor (sociala kontakter)	Estimat (b värde)	Standardfel	t-värde	p -värde
Intercept	-0,169	0,662	-0,255	0,801
Attityd	0,876	0,131	6,673	<,001
Subjektiv norm	0,093	0,120	0,777	0,443
Upplevd kontroll	-0,07	0,105	-0,07	0,945

Diskussion

Denna studie har alltså ämnat undersöka hur intentioner till beteenden, som jag tidigare kopplat till självständighet, ser ut hos gymnasieelever. Det resultatet visar är att intentionen till samtliga beteende (Flytta hemifrån, börja jobba, studera vidare och skapa nya sociala kontakter) är signifikant över 3, vilket svarar på den sista delen av forskningsfrågan, nämligen hur deras intentioner ser ut. Det säger oss att eleverna generellt sett planerar eller vill utföra dessa beteenden efter att de tagit studenten i slutet av våren 2021 även om de befinner sig i en pandemi, vilket till viss del besvarar forskningsfrågorna.

Tittar vi närmre på regressionsanalyserna ser vi att när det gäller att flytta hemifrån är subjektiva normer, men även Attityd signifikant och unikt bidragande till intentionen som i medelvärde landar på 3,28 på en skala 1–5. Detta säger oss att elevernas benägenhet att flytta hemifrån till en egen bostad mestadels formas utifrån huruvida personer som står de nära anser det positivt att flytta hemifrån. Dock är attityd det konstrukt som är central för att förutse elevers benägenhet att flytta hemifrån. Denna studie visar att deras intention inte signifikant påverkas av Upplevd kontroll, vilket i sin tur innebär att de inte anser sina möjligheter att flytta hemifrån som avgörande för sin benägenhet utföra sagda beteende.

Regressionsanalysen på variablerna som berör att börja arbeta direkt efter studenten är subjektiva normer det konstrukt som utgör ett signifikant och unikt bidrag till intentionen, vars medelvärde landar på 3,55 på en skala 1–5. Detta innebär att det som signifikant formar elevernas intention är inte deras egen attityd till beteendet och inte heller hur de upplever sina möjligheter att utföra det utan återigen är det de subjektiva normerna som är den centrala prediktorn.

Den tredje regressionsanalysen, rörande att studera visar en intention med ett medelvärde på 3,24 på en skala 1–5. Även om ekvationen är signifikant och därmed förklarar mer än slumpen hade gjort går det ej att urskilja någon prediktor med ett signifikant unikt bidrag till att förklara intention.

Den sista av dessa fyra regressionsanalyser undersökte elevernas intention till att skapa nya sociala kontakter efter att gymnasietiden är över och även vad som låg bakom denna intention som hade ett medelvärde 4,05. Detta medelvärde visar att intentionen till att skapa nya sociala kontakter efter gymnasiet var den starkaste av de fyra olika beteendointentioner som undersöktes i denna studie. Bakom denna intention låg ett signifikant unikt bidrag av attityd. Som tabell 6 visar hade attityd en mycket stark roll i förhållandet av intention i detta fall. Varken Subjektiva normer eller upplevd kontroll upplevs som avgörande för elevernas intentioner till att lära känna nya människor efter studenten.

Ett sätt att tolka detta utfall kan vara att se det utifrån den ökade isolering som varit en del av vardagen sen pandemin började. Människan är en social varelse i hög utsträckning (Young 2008) och distansundervisning, inställda fritidsaktiviteter samt en inrådan om att undvika sociala tillställningar har för många lett till en försämrad mental hälsa, fysisk aktivitet med mera (Guintella et.al 2021).

Den starka intentionen dessa gymnasieelever påvisar till att skapa nya kontakter kan ses som en spegling av pandemins effekter på deras liv. Detta till den punkt att deras attityd gentemot beteendet är det som centralt avgör intentionen. Upplevd kontroll och subjektiva normer bleknar i denna situation.

En förväntan fanns att en signifikant del av beteendeintentionerna skulle förklaras av variabeln upplevd kontroll som syftar till individens bedömning av den egna förmågan och möjligheten att uppnå beteendet i fråga. Det vill säga hur lätt eller svårt individen upplever det att genomföra beteendet (Ajzen 1991) och således hur stor ansträngning det kommer att krävas för ett eventuellt utförande. Vilket kretsar kring den andra forskningsfrågan; *Hur upplever gymnasieeleverna sina möjligheter till självständighet?* Denna förväntan fanns utifrån att vi just nu lever i en samhällskris och tidigare psykologisk forskning visat att kriser ofta genererar en känsla av maktlöshet där känslan av kontroll över sin livssituation kan förloras till yttre omständigheter och egen förmåga. (Enander 2018) Dock visade sig att Upplevd kontroll inte hade ett signifikant unikt bidrag till någon av beteendeintentionerna som undersöktes. Detta går inte i linje med rapporten från Linnéuniversitetet som påvisar de unga vuxnas syn på svårigheterna med att komma in på arbetsmarknaden och även möjlighet till egen bostad. Vid första anblick sågs detta som en möjlig felkälla beroende på en bristfällig frågeformulering eller liknande, vilket kan förklara detta utfall. Ett annat sätt att tolka detta resultat är att se till Glifford och Sussman (2019) som diskuterar ett liknande utfall i sin studie där de, i sina initiala mätningar såg en låg inverkan av upplevd kontroll på beteendeintention men vid senare mätning såg de en ökning. Författarna resonerar kring ifall det initiala uteblivna signifikanta bidraget från upplevd kontroll kan härröras till att individens syn på beteendet blir mer konkret ju närmre man kommer det i tiden. Detta ger rum för reflektion kring huruvida gymnasieeleverna i denna tid inte påverkas så mycket av upplevd kontroll gällande till exempel att flytta hemifrån, men att detta konstrukt möjligen kräver sin plats i predicerandet av intentionen när det väl är dags att aktivt agera på denna beteendeintention.

Elevernas attityd gentemot de olika beteendena är signifikant över 3, alltså över gränsen för det neutralvärde som angivits, vilket innebär att de generellt har en positiv attityd till samtliga beteende, vilket stämmer överens med den tidigare forskning av Hawley McWhirter & McWhirter (2008) samt Barnetts & McCabe (2000) som beskriver arbete och utbildning som

viktiga domän som unga vuxna är positiva till. Dock benämns ej sociala kontakter och boendesituation i dessa direkta termer i den tidigare forskningen, men utifrån övrig forskning om självständighet är dessa än dock mycket relevanta beteende att undersöka.

Den bristande autonomin som beskrivs i Fioretti et.al är inget som framgår av denna studie. Elevernas intentioner till självständiga beteenden är positiva och deras upplevda kontroll är inte avgörande för dessa intentioner. Dock kan det vara så att de variabler som undersökts inte varit tillräckligt omfattande för att bedöma denna fråga.

För att slutligen knyta an till den första frågeställningen för denna studie: *Går det att se någon eventuell effekt av pandemin och dess begränsningar genom gymnasieleverna känsla av kontroll och vidare deras intentioner till självständiga beteenden?* så finns det inget som konkret påvisar en effekt av pandemins begränsningar då intentioner finns till självständiga beteenden trots rådande samhällskris och de begränsas ej av den upplevda kontrollen.

Kritik

Eftersom frågorna som utgjorde enkäten var författade av mig som student för just denna studie, kan detta vara kritisk punkt gällande validitet. Dock är frågorna väl förankrade i teorin som studien baseras på.

En felkälla som även är värd att nämna är att testets reliabilitet inte testats i form av till exempel en test-re-testmetod för att säkerställa att resultat av undersökning är stabilt över olika tillfällen

För att minska risken för responsbias var hälften av frågorna negationer, dvs att det fanns två versioner av varje fråga. Dock finns det en risk för till exempel demand characteristics och social önskvärdhet vilket är vanligt när forskning utförs genom självrapportering (Caputo 2017)

I efterhand kan det tänkas att det hade varit gynnsamt att lägga till ytterligare en fråga per beteendekategori som var mer specifik utformad för att mäta self-efficacy. Detta för att kunna se resultat som tydligt kan diskuteras utifrån teorin om self-efficacy.

Framtida forskning

Såsom världen ser ut i skrivande stund, en pandemi som härjar, stora samhällsrörelser som kämpar för social rättvisa och en generation av ungdomar som växt upp i en tid av sociala medier och allt det innebär, är det av stor vikt att forskningen ser till denna grupp individer som är samhällets framtid och som just nu formas till unga vuxna mitt i en pandemi. Vidare forskning på ungdomar och unga vuxnas syn på sin situation och vad som faktiskt ligger bakom deras beteende, val och livsåskådningar är oerhört viktig. Denna forskning kan göra det möjligt att predicera beteenden och därmed möta denna generation där de befinner sig så att åtgärder och satsningar som ämnar underlätta deras vardag faktisk riktar in sig på deras behov. Att vidare forska på hur synen på sin framtid formats av pandemin vore av största intresse, inte minst för att ta vara på möjligheten till formellt likväl som informellt lärande i en kris som lamslagit hela världen. Covid-19 pandemin har orsakat isolering, osäkerhet, ökad psykisk ohälsa, ökad arbetslöshet osv, (Guintella et.al 2021) hur detta påverkat oss alla som individer är en mycket intressant fråga, då vi kommer att leva med dess efterdyningar många år framöver.

För att nå ett mer generaliserbart resultat hade det varit gynnsamt att nå ut till ett större urval över hela landet. Då hade resultaten kunnat jämföras för att se ifall de råder några skillnader kopplade lite del av landet, stads kontra glesbygd. Det hade även varit intressant att göra denna typ av studie i form av en longitudinell design för att se hur beteendeintentioner förändras genom tiden samt hur pandemin spår syns i dessa intentioner. Speciellt när urvalet är en grupp individer som befinner sig i en livets mest omvälvande perioder.

Referenser

Abraham, C., Sheeran, P.,(2003) Acting on intentions: The role of anticipated regret. *British Journal of Social Psychology*, Vol 42, s.495–511. DOI: 10.1348/014466603322595248

Achenbach, T.M (2001) What Are Norms and Why Do We Need Valid Ones? *Clinical Psychology: Science and Practice*, Vol 8 s.446-450.

<http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/clipsy.8.4.446>

Ajzen, I. (1991) The Theory of Planned Behavior. *Organizational behaviour and human decision processes* 50, 179-211

Ajzen, I.(2002)Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control and the theory of planned behavior. *Journal of applied social psychology*, Vol 4 s.665-683

Ajzen, I., Albarracín, D., Fishbein, M., Lohmann, S. (2019) The Influence of Attitudes on Behavior. D. Albarracín, & B. T. Johnson (red) *The handbook of attitudes: Volume 1: Basic principles* (2:a upplaga s. 197-255). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315178103>

Ajzen, I., Schmidt, P. (2020) Changing behaviour using the theory of planned behavior. Cameron, L.D., Hagger, M.S.,Hankonen, N., Hamilton, K., Lintunen,T (red) *The handbook of behavior change*. s.17-31 Cambridge University Press

Bandura, A. (1997) *Self-efficacy: the exercise of control*. Basingstoke : W. H. Freeman

Barnett, D., McCabe, K. (2000) First comes work, then comes Marriage: Future Orientation among African American Young Adolescents. *Family Relations*. 49(1):63-70 <https://www-jstor-org.ludwig.lub.lu.se/stable/585702>

Beyers, W., Vansteenkiste, M., Van Petegem, S., Soenens, S. (2012) On the Association Between Adolescent Autonomy and Psychosocial Functioning: Examining Decisional Independence From a Self-Determination Theory Perspective. *Developmental Psychology*, Vol 48 s.76-88. DOI: 10.1037/a0025307

Caputo, A. (2017) Social Desirability Bias in self-reported well being Measures: Evidence from an online survey. *Universitas Psychologica*, Vol: 16 s.1-13.
<https://doi.org/10.11144/Javeriana.upsy16-2.sds>

Cucinotta, D. Vanelli, M. (2020) *WHO Declares COVID-19 a Pandemic*. *Acta biomed* 91(1): 157–160. doi: 10.23750/abm.v91i1.9397

Davidson, A.R., Jaccard J.J. (1979) Variables That Moderate the Attitude-Behavior Relation: Results of a Longitudinal Survey. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol 37. s.1364-1376 DOI: 10.1037/0022-3514.37.8.1364

Enander, A. (2018) Människors förhållningssätt till risker, olyckor och kriser. (MSB1316) Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. <https://rib.msb.se/filer/pdf/28762.pdf>

Fazio, R.H., Young, A.I. (2013) Attitude accessibility as a determinant of object construal and evaluation. *Journal of experimental social psychology*. Vol 49. s404-418 DOI: 10.1016/j.jesp.2012.12.009

Fioretti, C., Menesini, E., Nocentini, A., Palladino, B. (2020) Positive and Negative Experiences of Living in COVID-19 Pandemic: Analysis of Italian Adolescents' Narratives. *Front. Psychol.* 11:599531. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.599531

Frisén, A., Wängqvist, F. (2011). Identity and Psychological Distress in Emerging Adulthood in Sweden: Is It Always Distressing Not to Know Who to Be and What to Do? *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 11, (93-113)
<https://doi.org/10.1080/15283488.2011.560803>

Gifford, R., Sussman, R. (2019) Causality in the theory of planned behavior. *Personality and social psychology bulletin*. Vol 46 (6) 920-933. DOI: 10.1177/0146167218801363

Guintella, O., Hyde, K., Saccardo, S., Sadoff, S. (2021) Lifestyle and mental health disruptions during COVID-19. *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol 118(9) s. 1-9

<http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1073/pnas.2016632118>

Hawley McWhirter, E., McWhirter, B.T. (2008) Adolescent Future Expectations of Work, Education, Family, and Community Development of a New Measure. *Youth & Society* Vol 40 (2) 182-202 DOI :10.1177/0044118X08314257

Kruger, H., Mortimer, J.T., Oesterle, S. (2005) Age norms, institutional structures, and the timing of markers of transition to adulthood. Macmillan, R (red) *The structure of the lifecourse: Standardized? Individualized? Differentiated?* (Vol 9, 175-203) Elsevier Ltd.

La Barbera, F. Ajzen, I. (2020) *Control Interactions in the Theory of Planned Behavior: Rethinking the Role of Subjective Norm*. *Europe's Journal of Psychology*, 2020, Vol. 16(3), 401–417 <https://doi.org/10.5964/ejop.v16i3.2056>

Li, C., Wu, Y. (2019) Understanding Voluntary Intentions within the Theories of Self-Determination and Planned Behavior. *Journal of nonprofit and public sector marketing*, Vol 31 s.378–389. <https://doi.org/10.1080/10495142.2018.1526745>

Linnéuniversitetet, Novus. (2016) Sveriges ungdomar om framtiden; Från YOLO till oro. Linnéuniversitetet. https://lnu.se/contentassets/39b4d828ebd14d4db6be77e3a0dfa016/lnu_rapport_yolotilloro.pdf

Navarro, DJ., Foxcroft DR. (2019) Learning statistics with jamovi: a tutorial for psychology students and other beginners. (Version 0.70). DOI: 10.24384/hgc3-7p15

Shaughnessy, J. Zechmeister, E. Zechmeister, J. (2015) Research methods in psychology. McGraw-Hill education.

Young, S.N. (2008) The neurobiology of human social behaviour: an important but neglected topic. *Journal of Psychiatry and Neuroscience*. Vol 33. 391-392.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2527715/pdf/20080900s00001p391.pdf>

Bilaga 1.

Denna enkät är en del av ett kandidatarbete i psykologi vid Lunds Universitet. Jag som utför studien heter My Olsson och läser tredje året på beteendevetenskapliga programmet. Eftersom lever i åk 3 på gymnasiet har haft nästan halva sin gymnasietid påverkad av pandemin är jag intresserad av just hur framtidsutsikterna ser ut i denna situation

Syftet med studien är att undersöka hur gymnasieelever tänker om sin framtid efter studenten och vilka möjligheter de upplever sig ha under rådande pandemi.

Frågorna i denna enkät handlar om attityder, normer, upplevd kontroll och intention.

Detta innebär att frågorna handlar om ifall en är positiv till ett visst beteende, hur andra ser på det beteendet, hur lätt det är att genomföra beteendet och slutligen ifall beteendet är något en vill utföra.

Deltagande i studien är helt frivilligt och alla deltagare förblir anonyma.

Du kan när som helst avbryta ditt deltagande, utan några konsekvenser.

Deltagandet innebär ingen fysiskt eller psykisk påverkan.

Det tar ca 5-10 min att svara på denna enkät.

Stort tack för din medverkan!

Har du några frågor eller vill ta del av resultatet från studien kontakta gärna mig på :
my582801-s@student.lu.se

Handledare för detta arbete är Jean-Christophe Rohner jean-christophe.rohner@psy.lu.se

Bilaga 2.

Frågor

1. Du tycker det är positivt att börja arbeta direkt efter studenten
2. Personer som står dig nära tycker inte det är viktigt att du börjar arbeta direkt efter studenten
3. Du upplever att du har goda möjligheter att få jobb direkt efter studenten
4. Personer som står dig nära tycker att du borde börjar jobba direkt efter studenten
5. Du vill/planerar att börja arbeta direkt efter studenten
6. Du upplever svårigheter med att få jobb direkt efter studenten
7. Du tycker att det är negativt att börja arbeta direkt efter studenten
8. Du vill/planerar inte att börja arbeta direkt efter studenten

9. Du vill/planerar att studera vidare direkt efter studenten
10. Du upplever svårigheter med att studera vidare /komma in på vidareutbildning
11. Du tycker det är positivt att studera vidare direkt efter studenten
12. Du upplever att du har goda möjligheter att studera det du vill (komma in på den utbildningen du vill läsa)
13. Du tycker det är negativt att studera vidare direkt efter studenten.
14. Personer som står dig nära tycker att du borde studera vidare efter studenten

15. Personer som står dig nära tycker inte det är viktigt att du studerar vidare direkt efter studenten
16. Du vill/planerar inte att studera vidare direkt efter studenten.
17. Du upplever att du har möjlighet att få eget boende direkt efter studenten
18. Personer som står dig nära tycker att du borde flytta hemifrån efter studenten
19. Du upplever svårigheter inför att få egen bostad efter studenten
20. Personer som står dig nära tycker inte det är viktigt att du flyttar hemifrån direkt efter studenten.
21. Du vill/planerar inte att flytta hemifrån kort efter studenten
22. Du tycker att det är positivt att flytta hemifrån kort efter studenten
23. Du vill/planerar att flytta hemifrån kort efter studenten
24. Du tycker det är negativt att flytta hemifrån kort efter studenten
25. Du tycker det är positivt att lära känna nya människor efter studenten
26. Du känner att det är svårt att lära känna nya människor och efter studenten
27. Du vill/planerar inte att lära känna nya människor efter studenten
28. Personer som står dig nära tycker att du borde lära känna nya människor efter studenten.
29. Du vill/planerar lära känna nya människor efter studenten
30. Du tycker det är negativt att lära känna nya människor efter studenten
31. Du har möjlighet att lära känna nya människor efter studenten?

32. Personer som står dig nära tycker inte det är viktigt att du lär känna nya människor efter studenten.

33. Kön

34. Hur gammal är du?